

УДК 657.04

Н.А. Невдаха, асистент

Кіровоградський національний технічний університет

Фінансовий аналіз як складова аналізу господарської діяльності підприємства

У статті досліджено на основі вітчизняних та зарубіжних наукових джерел роль та місце фінансового аналізу в аналізі господарської діяльності підприємства. Розглянуті основні групи користувачів аналітичним матеріалом та їх інформаційні потреби.

фінансовий аналіз, аналіз господарської діяльності підприємства, зовнішній фінансовий аналіз, внутрішній аналіз, управлінський, внутрішньогосподарський аналіз

У наш час суттєво розширюються права підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності та значно зростає роль фінансового аналізу, суть якого полягає в оцінці й прогнозуванні фінансового стану підприємства.

Існують різноманітні погляди науковців щодо сутності, змісту, принципів та методів оцінки фінансового аналізу, але залишаються невирішеними проблеми щодо структуризації фінансового аналізу як науки. Тому, на наш погляд, важливим є розкриття місця та ролі фінансового аналізу в аналізі господарської діяльності підприємства за результатами вивчення наукових джерел та власного дослідження. У вітчизняних та зарубіжних науковців не має єдиної думки щодо користувачів аналітичним матеріалом, джерел інформації та основного змісту фінансового аналізу. Метою статті є дослідити на основі вивчення наукових джерел місце та роль фінансового аналізу в аналізі господарської діяльності підприємства, розглянути основні групи користувачів аналітичним матеріалом та їх інформаційні потреби.

С.К. Татура, А.Д. Шеремет досліджуючи появу економічного аналізу діяльності підприємств відмічають, що основою для організації наукової, гласної системи вивчення економіки підприємства та початком розробки конкретної економічної дисципліни – аналізу виробничо-господарської діяльності підприємств, стала відміна комерційної таємниці, яка виникла у період націоналізації підприємств (кінець 1917 р.). В цих умовах велике значення приділялося правильності складання балансу та реальності відображених в ньому даних. На початку 40-х років з'являються наукові праці (В.І. Ганштака, М.І. Баканова та ін.) присвячені аналізу господарської діяльності не лише в окремих галузях, а й економічної діяльності в цілому, а також відбувається перехід від аналізу загальних показників роботи підприємства до внутрішньогосподарського аналізу. На початку 70-х років виходять перші книги з теорії аналізу господарської діяльності (М.І. Баканова, А.Д. Шеремета, І.І. Каракоза, Н.В. Дембинського та ін.) [10, С.15].

На першому етапі розвитку, в умовах централізованої планової економіки, економічний аналіз (аналіз господарської діяльності) не виходив за рамки балансу і рахунків прибутків і збитків [10, С.9].

В кінці 80-х років, в умовах започаткування ринкових відносин, знімаються централізовано встановлені обмеження та, на думку В.В.Ковальова, великого значення набуває ефективне управління фінансовими ресурсами, адже від того наскільки ефективно вони трансформуються в основні і оборотні засоби, а також в засоби стимулювання праці, залежить фінансове становище підприємства [3, С.19].

А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев відзначають, що в умовах приведення форм бухгалтерського обліку та звітності у відповідність до вимог міжнародних стандартів (кінець 90-х років), стало необхідним використання нової методики фінансового аналізу для обґрунтування вибору ділових партнерів, визначення фінансової стійкості, оцінки ділової активності та ефективності підприємницької діяльності [14, С.7].

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено застосування двох підсистем бухгалтерського обліку - фінансового та внутрішньогосподарського, що є передумовою поділу аналізу на фінансовий (зовнішній) та внутрішньогосподарський.

Н.П. Шморгун відзначає, що нова економічна політика, нові суб'єкти господарської діяльності, новий зв'язок господарських відносин між ними, нові користувачі фінансової звітності сприяли створенню такого елемента аналітичної роботи як фінансовий аналіз [17, С.8].

Фінансовий аналіз як складову загального, повного, всебічного аналізу господарської діяльності, що охоплює два взаємопов'язаних розділи: фінансовий та управлінський аналіз, досліджують в своїх працях Є.В. Мних, О.О. Шеремет, М.Д. Білик, А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев, Г.О. Крамаренко, С.Я. Салига, Д.В. Шиян, Н.М. Селезньова, О.П. Іонова, В.В. Ковальов. Зокрема фінансовий та управлінський аналізи поділяють на внутрішній та зовнішній в залежності від користувачів аналітичним матеріалом та джерел інформації [3, С.26; 4, С.6; 6 С.51; 9 С.60; 11, С.12; 12, С.13; 14, С.12; 15, С.11; 16 С.7].

Є.В. Мних розглядає поділ фінансового аналізу на зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз, управлінський аналіз – на внутрішній техніко-економічний аналіз та внутрішній фінансовий аналіз. Інформаційна база внутрішнього управлінського аналізу досить багата і охоплює нормативну, облікову, планову, звітно-статистичну та зовнішню публічну інформацію, а також дані спеціальних обстежень, опитування спеціалістів, преси та інше. Для фінансового аналізу інформаційною базою є дані публічної фінансової звітності та рекламний аналітичний матеріал [6, С.50].

О.О. Шеремет поділяє фінансовий аналіз на зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз, а управлінський аналіз на внутрішній фінансовий аналіз та внутрішній за даними управлінського обліку. Аналітичні показники зовнішнього фінансового аналізу розраховуються за даними публічної звітності підприємства і за даними ринку цінних паперів [15, С.11].

А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев фінансовий аналіз поділяють на зовнішній фінансовий аналіз та внутрішньогосподарський фінансовий аналіз; управлінський – на внутрішньогосподарський фінансовий аналіз та внутрішньогосподарський виробничий аналіз [14, С.13].

Г.О. Крамаренко, С.Я. Салига до фінансового аналізу відносять лише зовнішній фінансовий аналіз, а управлінський аналіз поділяють на внутрішньогосподарський виробничий аналіз та внутрішньогосподарський фінансовий аналіз [4, С.6; 12, С.13].

М.Д.Білик фінансовий аналіз поділяє на зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз, а управлінський – на внутрішній фінансовий аналіз та внутрішній виробничий аналіз [11, С.13].

Д.В. Шиян фінансовий аналіз поділяє на зовнішній та внутрішній, а управлінський (господарський) – на зовнішній і внутрішній. Зовнішній аналіз базується на інформації з публічних джерел чи вільно поширюваної підприємством. Внутрішній аналіз має закритий характер і базується на всіх можливих для даного підприємства джерелах інформації. Фінансовий аналіз завжди проводиться в інтересах окремих зацікавлених груп, яких поділяють на керівників підприємства, власників і кредиторів [16, С.7].

Н.М. Селезньова, О.П. Іонова виділяють такі критерії поділу аналізу господарської діяльності на фінансовий (зовнішній) та управлінський (внутрішньогосподарський, виробничий) як організація, об'єкти, методи вирішення задач [9, С.60].

В.В.Ковальов відзначає, що в умовах ринкової економіки аналіз господарської діяльності поділяється на три блоки: фінансовий аналіз (аналіз в системі фінансового менеджменту, результати якого є загальнодоступними); внутрішньогосподарський аналіз (аналіз в загальній системі управлінського обліку і фінансового менеджменту, результати якого мають обмежений доступ, навіть, всередині підприємства); техніко-економічний аналіз (аналіз в системі управління підприємством, результати якого призначені для лінійних керівників підприємства) [3, С.39].

Г.В. Савицька відмічає, що за аспектами дослідження розрізняють фінансовий, техніко-економічний, соціально-економічний, економіко-статистичний, економіко-екологічний, маркетинговий, інвестиційний, функціонально-вартісний та інші види аналізу. Але важливе місце серед усіх видів економічного аналізу посідає фінансовий аналіз, який характеризується як процес пізнання суті фінансового механізму функціонування суб'єктів господарювання, основне призначення якого полягає у вивченні, діагностиці і прогнозуванні фінансового стану підприємства та у виявленні резервів підвищення стійкості підприємства [8, С.21].

Внутрішній (управлінський) і зовнішній аналіз розрізняють за суб'єктами (користувачами) аналізу. Внутрішній аналіз проводиться на підприємстві для потреб оперативного, короткотривалого і довготривалого управління виробничою, комерційною і фінансовою діяльністю і його результати є комерційною таємницею. Зовнішній аналіз проводять на основі фінансової і статистичної звітності органи господарського управління, банки, фінансові органи, акціонери, інвестори [8, С.23].

Вітчизняні та зарубіжні науковці виділяють специфічні особливості основного змісту зовнішнього та внутрішнього фінансового аналізу.

Так, в процесі зовнішнього фінансового аналізу повинні вирішуватися наступні задачі:

- за даними публічної фінансової звітності та рекламним аналітичним матеріалам провести аналіз фінансових результатів діяльності, аналіз фінансового стану, інвестиційний аналіз, аналіз партнерських відносин, аналіз рейтингової оцінки емітентів [6, С.51];

- надання інформації численним користувачам про прибутковість діяльності підприємства, його платоспроможність, фінансову незалежність, ділову активність, ринкову стійкість тощо. [7, С.53; 15, С.11];

- здійснюється партнерами підприємства за даними публічної фінансової звітності: аналіз абсолютних показників прибутку; аналіз відносних показників рентабельності; аналіз фінансового стану, фінансової стійкості, ліквідності балансу, платоспроможності підприємства; аналіз ефективності використання власного і залученого капіталу; економічна діагностика фінансового стану підприємства та рейтингова оцінка емітентів [11, С.13; 12, С.13; 14, С.13];

- визначається інтересами користувачів аналітичним матеріалом, до основних завдань належить: оцінка фінансових результатів; оцінка фінансового стану; оцінка ділової активності; фінансове прогнозування, джерелом інформації є публічна фінансова (бухгалтерська) звітність [4, С.6];

- вивчення бухгалтерського балансу, що характеризує рівень розвитку і результат діяльності підприємства, також всебічна оцінка вартості господарських засобів, що перебувають реально в розподілі підприємства, і структури активів підприємства і джерел їхнього формування [16, С.12];

- аналізує показників прибутку; показників рентабельності; фінансового стану, ринкової стійкості, ліквідності балансу, платоспроможності підприємства; ефективності використання позичкового капіталу; економічної діагностики фінансового стану підприємства і рейтингової оцінки емітентів [13, С.332];

- розкриває зміст фінансових показників у їхньому зв'язку з виробництвом, спираючись на періодичну публічну (рекламовану державою) звітність підприємства. Основна мета – оцінювання та економічна діагностика фінансового стану підприємства [17, С.13];

- в процесі фінансового (зовнішнього) аналізу виконуються розрахунки: абсолютних показників прибутку, виручки, втрат; відносних показників рентабельності; ринкової стійкості, ліквідності балансу, платоспроможності підприємства; ефективності використання власного капіталу та залучених коштів; ефективності авансування капіталу (інвестиційний аналіз); економічної діагностики фінансового стану та рейтингової оцінки емітентів [9, С.60].

Зміст внутрішнього аналізу представлений такими процедурами:

- внутрішній фінансовий аналіз аналізує фінансові результати діяльності, фінансовий стан підприємства, а також здійснює аналіз в обґрунтуванні, виконанні бізнес-планів; маркетинговий аналіз; комплексний аналіз ефективності господарювання. При складанні бізнес-планів, проведенні маркетингового аналізу, аудиторській експертизі використовують інформацію та методи управлінського і фінансового аналізу [6, С.51];

- внутрішній фінансовий аналіз, для використання результатів керівництвом підприємства, основним змістом якого є факторний аналіз прибутку (збитку), рентабельності, пошуку точки беззбитковості, аналіз інвестиційних проектів та ін. [7, С.53; 15, С.11];

- внутрішньогосподарський фінансовий аналіз, джерелом інформації крім фінансової звітності використовуються дані системного бухгалтерського обліку, дані про технічну підготовку виробництва, нормативна та планова інформація. Основний зміст якого складається з аналізу показників зовнішнього фінансового аналізу, управлінського аналізу та може доповнюватись іншими аспектами для оптимізації управління (аналіз стану запасів, аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості). Поглиблюючи фінансовий аналіз даними управлінського виробничого обліку є можливість проведення комплексного економічного аналізу та оцінки ефективності господарської діяльності [11, С.13; 12, С.13; 14, С.14];

- внутрішній фінансовий аналіз досліджує причини фінансового стану, ефективність використання основних і оборотних коштів, взаємозв'язок показників обсягів, вартості та прибутку. Як джерела інформації крім публічної фінансової (бухгалтерської) звітності додатково використовуються дані фінансового обліку (нормативну і планову інформацію). Користувачами є керівники підприємства усіх рівнів: бухгалтерії, фінансового, економічного відділів та інших служб, численні співробітники [4, С.7];

- вивчення взаємозв'язку між загальними фінансовими показниками, порівняння їх з відповідними показниками інших господарств, нормативними (рекомендованими) значеннями допомагає виявити головні, вирішальні напрями поліпшення фінансового стану і прийняти правильні рішення в управлінні господарством [16, С.12];

- аналіз майна (капіталу) підприємства та впливу його використання на фінансовий стан підприємства; фінансової стійкості та стабільності підприємства; ділової активності підприємства; динаміки прибутку та рентабельності підприємства і факторів, що на них впливають; кредитоспроможності підприємства; ефективності

використання власних та залучених фінансових ресурсів; ліквідності та платоспроможності підприємства; самоокупності підприємства; комплексна оцінка фінансового стану підприємства. Цей аналіз ґрунтується на широкій інформаційній базі, включаючи й оперативні дані [13, С.332];

- використовуючи всі існуючі джерела інформації визначається фінансовий стан підприємства; оцінюється ефективність використання не обігових та обігових активів, ефективність використання власних та позикових коштів; визначається фінансова структура тощо. Основне призначення результатів цього аналізу – прийняти правильні управлінські рішення, спланувати фінансовий стан підприємства, що забезпечує планомірне надходження грошових коштів, отримати максимально можливий прибуток, уникнути ризику банкрутства тощо [17, С.13];

- внутрішньогосподарський виробничий чи управлінський аналіз, інформація базується на даних виробничого обліку, предметом є: обґрунтування бізнес-плану; система маркетингу; комплексний економічний аналіз ефективності господарської діяльності; техніко-організаційний рівень та інші умови виробництва; ефективність використання виробничих ресурсів; виробництво та реалізація продукції; взаємозв'язок собівартості, обсягу продукції та прибутку [9, С.60].

Фінансовий аналіз та управлінський (виробничий, внутрішньогосподарський) аналіз, що різняться за класифікаційними ознаками та мають свою специфіку щодо організації і методів вирішення задач, розкрито в підручниках Є.В. Мниха, А.М. Поддєрьогіна, М.Д. Білик, В.В. Ковальова, Н.М. Селезньової, О.П. Іонової [3, С.27; 6, С.57; 9, С.60; 11, С.13; 13, С.331].

За організаційними формами проведення (А.М.По ьогін, Н.П. Шморгун, М.Д. Білик, Н.М. Дєєва та ін.) поділяють фінансовий аналіз на зовнішній фінансовий аналіз, що здійснюється аналітиками, котрі є сторонніми щодо підприємства особами; та внутрішній фінансовий аналіз, що проводиться фахівцями самого підприємства [1, С.11; 11, С.22; 13, С.332; 17, С.13].

Н.П. Шморгун користувачів інформації поділяє на внутрішніх та зовнішніх, залежно від того, як вирішуються господарсько-фінансові питання в різних економічних системах. Наприклад для ринкової економіки внутрішніми користувачами є управлінський персонал підприємства, зовнішні користувачі залежно від фінансової зацікавленості поділяються на користувачів: з прямою фінансовою зацікавленістю (дійсні та потенційні інвестори, кредитуючи банки); з побічною фінансовою зацікавленістю (податкові органи, банки що їх обслуговують, страхові компанії, замовники, профспілки); без фінансової зацікавленості (органи статистики, арбітраж, аудиторські фірми) [17, С.13].

В.О. Мец зовнішніх користувачів поділяє на дві групи: перша – це ті, що безпосередньо зацікавлені в успішному здійсненні господарської діяльності (власники підприємства; банки, фірми, які надають кредити підприємству; керівництво підприємства; службовці; покупці; держава (податкова адміністрація); друга – це господарські суб'єкти, не зацікавлені в успіхах підприємства (фондові біржі, аудиторські і консалтингові фірми, юридичні, страхові компанії, преса тощо). Внутрішні користувачі – власники, керівники підприємства, власники контрольних пакетів прав власності на підприємствах (акції, паї). Користуватися у повному обсязі фінансовою інформацією мають право бухгалтери та аудитори, що є їх службовим обов'язком [5, С.10].

Г.О. Крамаренко, А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев, Н.М. Селезньова та О.П. Іонова розділяють суб'єктів аналізу на користувачів, які вивчають інформацію, виходячи зі своїх інтересів, та поділяє на дві групи: перша - які зацікавлені у діяльності підприємства, до них належать власники коштів підприємства, позикодавці (банки та

ін.), постачальники, клієнти (покупці), податкові органи, працівники підприємства і керівництво; друга – які хоч безпосередньо і не зацікавлені в діяльності підприємства, повинні за договором захищати інтереси першої групи, це аудиторські фірми, консультанти, біржі, юристи, преса, асоціації, профспілки. Для реалізації цілей фінансового аналізу інколи крім бухгалтерської звітності залучається додаткова інформація. Тільки керівництво, має можливість поглибити аналіз звітності даними виробничого обліку в рамках управлінського аналізу [4, С.4; 9, С.58; 14, С.8].

Є.В. Мних відмічає, що споживачами аналітичної інформації управлінського та фінансового аналізу є різні групи користувачів, однак її зміст може мати лише ті характеристики, які відповідають їхнім інтересам та захищають комерційну таємницю. Суб'єктами внутрішнього управлінського аналізу можуть бути як адміністрація так і залучені нею аудитори і консультанти, вони хоча і не зацікавлені у результатах господарської діяльності, та зобов'язані згідно з контрактом захищати інтереси та сприяти зростанню ділової активності підприємства. Суб'єкти фінансового аналізу – адміністрація господарського суб'єкта зовнішні користувачі [6, С.50].

О.О. Шеремет до широкого кола суб'єктів ринку відносить: саме підприємство, яке хоче знати реальний стан справ у своїй діяльності і розробляти заходи щодо її покращення; інвесторів, зацікавлених в ефективності та безризиковості інвестування своїх коштів; кредиторів і постачальників, які бажають впевнитись у платоспроможності підприємства; партнерів по бізнесу, які прагнуть встановити з підприємством надійні, ділові відносини; інших структур [15, С.7].

М.Д. Білик, А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев виділяють основні партнерські групи, які зацікавлені в результатах аналізу, так як їх благополуччя залежить від результатів діяльності підприємства; та неосновні партнерські групи, які безпосередньо не зацікавлені в успіхах підприємства, це - страхові компанії, аудиторські та консалтингові фірми, фондові біржі, юридичні фірми, асоціації, преса, профсоюзи, регулюючі органи та ін. Перелік основних партнерських груп, зацікавлених у результатах аналізу, за метою фінансового аналізу наступний:

- власники – фінансові результати та фінансова стійкість підприємства;
- кредитори – бажають впевнитись у ліквідності (платоспроможності), спроможності підприємства мобілізувати грошові кошти для сплати боргів;
- керівники (адміністрація) – уся інформація, корисна для управління;
- персонал (службовці) – фінансові результати підприємства та його ліквідність;
- постачальники – фінансовий стан: ліквідність;
- покупці (клієнти) – фінансовий стан і стан запасів готової продукції та товарів;
- податкова адміністрація – фінансовий результатах підприємства [11, С.17; 14, С.10].

Н.М. Селезньова, О.П. Іонова розподіляють не тільки користувачів фінансовою інформацією, але і їх економічну зацікавленість (участь) у господарській діяльності підприємства, а також мету, яку вони наслідують в ході аналізу:

- власники аналізуючи фінансову звітність зацікавлені у підвищенні доходів на вкладений капітал (дивідендів або норми дивіденду), забезпечення стабільності, оптимізації частки власного капіталу та підвищенні ефективності використання виробничих ресурсів. Мета аналізу – рентабельність, структура капіталу;
- кредитори та інвестори аналізують звітність, щоб мінімізувати свої ризики по кредитах та вкладам, вирішити питання про продовження строку ссуди та умовам надання кредиту, гарантії повернення кредиту, вигідність розміщення капіталу. Мета кредиторів – чистий грошовий потік, ліквідність активів, надійність і стабільність

отримання виручки та прибутку. Інвестори звертають увагу на отримання прибутку від вкладеного капіталу;

- персонал - зацікавлений в зайнятості та оплаті праці, мета аналізу – стабільність та участь в прибутку;
- управлінський персонал (менеджмент) аналізують всі сфери діяльності, для них аналіз – це засіб контролю та основний інструмент управління, тому вони систематично спостерігають за взаємопов'язаними подіями, щоб своєчасно виявити проблеми, контролюють надання фінансової інформації зовнішнім користувачам;
- партнери зацікавлені положенням на ринку, метою аналізу є платоспроможність та конкурентоспроможність;
- податкові органи цікавить сплата податків, мета аналізу – фінансові результати [9, С.58].

В.В. Ковальов виділяє категорії осіб, які безпосередньо та професійно повинні займатися фінансовим аналізом; це бухгалтери, фінансові менеджери, аудитори та фінансові аналітики:

- бухгалтери виконуючи функцію контролю за діяльністю підприємства в цілому, його підрозділів, окремих осіб та операцій повинні виконувати аналітичні розрахунки, тому що контроль в деякій мірі це - порівняння показників, отриманих результатів та здійснених подій;
- фінансові менеджери, як спеціалісти по управлінню фінансами на даному підприємстві відповідають на безліч питань, серед яких: планово-аналітичне обґрунтування діяльності; обґрунтування інвестиційних рішень; пошук і аналітичне обґрунтування доцільності залучення визначених джерел фінансування; управління поточною фінансовою діяльністю. Прийняття цих рішень здійснюється у результаті аналізу альтернативних рішень, враховуючи компроміс між вимогами ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності;
- фінансовий аналітик – це по-перше, незалежний експерт, який спеціалізується на оцінці та виявленні тенденцій на фінансових ринках (співробітники фінансових і інвестиційних компаній, фондових і товарних бірж, спеціалізованих інформаційно-аналітичних агентств та ін.), повинен володіти основами неокласичної теорії фінансів, фундаментального і технічного аналізу, портфельних інвестицій та ін.; по - друге – це спеціаліст який професійно займається фінансовим аналізом, зміст роботи та інструментарій що використовується визначаються специфікою його діяльності;

- аудиторська діяльність є підприємницькою діяльністю аудиторів (аудиторських фірм), що здійснює незалежні позаповідомчі перевірки бухгалтерської (фінансової) звітності, платіжно-розрахункової документації, податкових декларацій та інших фінансових зобов'язань та вимог підприємства, а також надання інших аудиторських послуг (бухгалтерський облік, оцінка, податкове планування, управління корпоративними фінансами та ін.). Незалежно від виду надання послуг аудитору необхідно приділяти значний час аналітичним розрахункам та вирішенню оптимізаційних задач, адже залежно від ситуації може домінувати якісний або кількісний аспект аналізу [3, С.44-52].

В ринковій економіці фінансовий стан підприємства по суті відображає кінцевий результат діяльності підприємства, яким зацікавлені власники (акціонери) підприємства, його ділові партнери, податкові органи. У вітчизняній та зарубіжній літературі [4, 5, 9, 11, 14, 15, 17] поділяють користувачів на зацікавлених у результатах діяльності підприємства та не зацікавлених. Адже тільки різні зацікавлені особи вирішують поставлену задачу залежно від своїх інтересів, користуючись обмеженою інформацією (табл. 1).

Таблиця 1 - Користувачі фінансової звітності

Користувачі	Інтереси	Джерела інформації
Керівництво підприємства	Оцінка ефективності виробничої та фінансової діяльності, прийняття управлінських та фінансових рішень	Внутрішні звіти підприємства, фінансова звітність
Власники (акціонери)	Оцінка адекватності доходу, ступінь ризикованості вкладених інвестицій, оцінка перспектив виплати дивідендів	Фінансова звітність
Державні органи (органи податкового та фінансового контролю та ін.)	Оподаткування, сплата внесків до Фондів, прийняття висновку про неспроможність та банкрутство	Фінансова та податкова звітність, розрахунки з соціальними Фондами
Кредитори та інвестори	Визначення наявності коштів для погашення кредитів і виплати процентів	Фінансова звітність, спеціальні довідки
Постачальники	Визначення наявності коштів для сплати поставок	Фінансова звітність
Покупці (клієнти)	Оцінка, як довго підприємство зможе продовжувати свою діяльність	Фінансова звітність
Службовці (працівники підприємства)	Оцінка стабільності та рентабельності діяльності підприємства для визначення перспективи своєї зайнятості, отримання фінансових та інших пільг та виплат від підприємства	Фінансова звітність
Статистичні органи	Статистичні узагальнення	Фінансова та статистична звітність

Так, поділ користувачів на зовнішніх та внутрішніх можна здійснювати в залежності від того, які джерела інформації доступні до їх користування. Для зовнішніх користувачів основними джерелами інформації є доступна до широкого кола користувачів публічна звітність (фінансова, статистична звітність та форми звітності до соціальних Фондів та ін.), до таких користувачів відносяться: керівництво підприємства; власники коштів підприємства; державні органи (податкові органи, пенсійний фонд, фонди соціального страхування); кредитори та інвестори; постачальники; покупці (клієнти); службовці (працівники підприємства); органи статистики; профспілки; судові та арбітражні органи; страхові компанії; біржі тощо. До внутрішніх користувачів можна віднести працівників підприємства для яких службовим обов'язком є проведення аналізу фінансово-господарської діяльності (бухгалтери, фінансові менеджери), а також аудиторів, які в своїй діяльності можуть використовувати широкий спектр джерел інформації залежно від поставлених завдань (перевірка фінансового стану чи консультаційні послуги).

У різній вітчизняній та зарубіжній літературі [6, 11, 14, 15, 16], присвяченій фінансовому аналізу діяльності підприємства, простежується відносна одноманітність переліку завдань та змісту фінансового аналізу. Схему підходу до вирішення завдань представлено на рис.1.

Таким чином, фінансовий аналіз є складовою аналізу господарської діяльності підприємства і складається із двох блоків: зовнішній фінансовий аналіз; та внутрішньогосподарський фінансовий аналіз. Для цих блоків характерним є використання різних джерел інформації та різні цілі аналізу.

Зарубіжними та вітчизняними науковцями [6, 11, 12, 14] пропонуються загальні підходи до вирішення поставлених завдань щодо аналізу фінансового стану підприємства. Дослідження фінансового становища підприємства складається з двох блоків. Перший блок дослідження – фінансовий аналіз показників, що характеризують використання фінансових ресурсів, прибутковість, платоспроможність, стійкість.

Рисунок 1 – Схема змісту аналізу господарської діяльності підприємства

Залежно від результатів першого блоку, проводиться другий блок дослідження фінансового стану, пов'язаний з визначення фінансової ефективності бізнес-плану підприємства, пов'язаного з інвестиціями в капітальне будівництво.

Тільки на основі фінансового аналізу, виявлення сильних та слабких сторін у фінансовому стані підприємства можна намітити заходи щодо його зміцнення або виходу із складної фінансової ситуації. Саме тому кожен аналітик (насамперед аудитор, який за контрактом виконує не тільки контролюючу функцію, а й консультує та дає оцінку можливості функціонування підприємства в майбутньому) повинен знати технологію проведення фінансового аналізу підприємства, на його основі робити необхідні висновки, розробляти та пропонувати керівникам підприємства заходи щодо покращення фінансового стану підприємства.

Список літератури

1. Деева Н.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н.М.Деева, О.І.Дедіков. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-ХІУ (зі змінами та доповненнями).
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры: [научное издание] /Валерий Викторович Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 560с.

4. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування: [навчальний посібник] / Крамаренко Г.О. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224с.
5. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: [навч.посібник] /Валентина Мец; Ред.І.В.Туз. – К.: Вища шк., 2003. – 277с.
6. Мних Є.В. Економічний аналіз: [підручник] /Євген Мних.; М-во освіти і науки України, ЛНУ ім. І.Франка. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 411с.
7. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч.посібник. /В.О.Подольська, О.В.Яріш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488с.
8. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навч.посіб.] /Савицька Г.В. – [2-ге вид., випр. і доп.]. - К.: Знання, 2005. – 662с.
9. Селезнева Н.Н. Финансовый анализ: учеб. пособие / Н.Н.Селезнева, А.Ф.Ионова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 479 с.
10. Татура С.К. Курс анализа хозяйственной деятельности: учебник [для экон.вузов] /С.К.Татура, А.Д.Шеремета. - М., «Экономика», 1974. - 399с.
11. Фінансовий аналіз: [навч.посібник] / М.Д.Білик, О.В.Павловська, Н.М.Притуляк, Н.Ю.Невмержицька. - [2-ге вид., без змін]. – К.: КНЕУ, 2007. – 592с.
12. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / [Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О. та ін.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 210с.
13. Фінанси підприємства: підручник / [А.М.Поддєрьогін, М.Д.Білик, А.Д.Буряк та ін.]; кер.авт.кол.А.М.Поддєрьогін. – [7-е вид. без змін]. – К.: КНЕУ, 2008. – 552с.
14. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Шеремет, Е.В.Негашев. – М.: Инфра - М, 1999. – 208с.
15. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] /Шеремет О.О. – К., 2005. – 196с.
16. Шиян Д.В. Фінансовий аналіз: навч.посібн. / Д.В.Шиян, Н.І.Строченко. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 240с.
17. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. / Н.П.Шморгун, І.В.Головко. – К.: ЦНЛ, 2006. – 528с.

Н. Невдаха

Финансовый анализ как составляющая анализа хозяйственной деятельности предприятия

В статье проанализировано, основываясь на отечественную и зарубежную научную литературу роль и место финансового анализа в анализе хозяйственной деятельности предприятия. Рассмотрены основные группы пользователей аналитическим материалом и их информационное обеспечение.

N. Nevdaha

Financial analysis as a constituent of economic analysis of enterprise is

In the article a role and place of financial analysis in the economic analysis of enterprise is explored on the basis of home and foreign scientific sources. The basic groups of users by analytical material and their informative necessities are considered.

Одержано 24.11.09